

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

a

nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola
pedagógiai programjáról

Készítette: Oszvald József
közoktatási szakértő
(ig. száma: 001419-02)

Városlőd, 2005. február 25.

Szakértői vélemény
a nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola
pedagógiai programjáról

A szakértői munkát Nemesvámos község polgármesterének megbízására végeztem el.

A szakértői vizsgálat tárgya: A nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola *pedagógiai programja*.

Ennek részei a nevelési program és a helyi tantervek. A dokumentum kiegészítését és a tanulók korlátozott terheltségéhez történő igazítását a többször módosított Kt. (közoktatási törvény) írja elő. A helyi tanterv bizonyos mértékű változtatását a német nemzetiségi oktatás bevezetése illetve az Európai Unióról szóló ismeretek oktatása indokolta.

A szakértés célja:

- Megvizsgálni, hogy a dokumentum elkészítésekor figyelembe vették-e a jelenleg érvényes törvényi előírásokat;
- tartalmazza-e a program a Közoktatási Törvény által kötelezően meghatározott elemeket;
- a német nemzetiségi oktatás dokumentációja harmonizál-e a hatályos törvényi rendelkezésekkel?

A szakértői vizsgálat során alkalmazott módszerek:

1. Személyes beszélgetés az iskola vezetésével és a nemzetiségi oktatásban érintett pedagógussal.
2. A nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola pedagógiai programjának áttanulmányozása és elemzése.
3. A megvizsgált dokumentum alapján a szakértői vélemény elkészítése.

Előzmények

A nevelési-oktatási intézmények a Nemzeti Alaptanterv (NAT) hatályba lépését követően elkészítették saját pedagógiai programjukat és a helyi tanterveket, amelyek alkalmazása 1998. szept. 1-jén kezdődött.

Ezt követően sor került a kerettantervek bevezetésére, a közoktatási törvény módosítására, majd 2003-ban a NAT felülvizsgálatára és átdolgozására.

Az egyes nevelési-oktatási intézmények pedagógiai programjának átdolgozását és kiegészítését a többször módosított Köznevelési Törvény 129. § (5)-(6) bekezdése írja elő. E feladat határidejéül 2004. június 30-át jelöli meg a törvény.

Ettől függetlenül változtatni kell az iskola helyi programján, ha új oktatási forma (jelen esetben német nemzetiségi oktatás) bevezetéséről dönt az intézményfenntartó.

A Kt. 48. §-a fogalmazza meg azokat a tartalmi elemeket, amelyeknek az átdolgozott pedagógiai programban szerepelniük kell, mégpedig az alábbiak szerint:

(1) Az iskola pedagógiai programja meghatározza:

a) az iskola nevelés programját, ennek keretén belül

- az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveit, céljait, feladatait, eszközeit, eljárásait,
- a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
- a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat,
- a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységet,
- a tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységet,
- a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat,
- a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő programot,
- a szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységet,
- az iskolában folyó nevelő-oktató munka ellenőrzési, mérési, értékelési, minőségbiztosítási rendszerét,
- a pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékét,
- a szülő, tanuló, iskolai és kollégiumi pedagógus együttműködésének formáit, továbbfejlesztésének lehetőségeit.

b) az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül

- az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyakat, a kötelező és választható tanórai foglalkozásokat és azok óraszámait, az előírt tananyagot és követelményeit,
- az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elveit,
- az iskola magasabb évfolyamára lépés feltételeit,

- az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményeit, továbbá - jogszabály keretei között - a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formáját,
- a középszintű érettségi vizsga témaköreit,
- *nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás esetén a nemzeti, etnikai kisebbség anyanyelvi, történelmi, földrajzi, kultúra- és népismereti tananyagot,*
- *nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelésben és oktatásban részt vevő tanulók részére a magyar nyelv és kultúra elsajátítását biztosító tananyagot; a nemzeti, etnikai kisebbséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzeti, etnikai kisebbség kultúrájának megismerését szolgáló tananyagot.*

(2) Az iskola nevelési programjának részeként el kell készíteni az iskola egészségnevelés és a környezeti nevelési programját.

A vizsgálat során megállapítottam, hogy a nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola pedagógiai programja a kötelezően előírt elemeket tartalmazza,

A szakvélemény részletezése

Az intézmény élén történt vezetőváltás feltehetően közrejátszott abban, hogy a tantestület a régi pedagógiai program kiegészítése helyett egy új elkészítése mellett döntött, amit az iskola feladatvállalásában bekövetkezett változás is indokoltá tesz.

Alapvetően három új területtel bővül a nevelő-oktató munka:

- 1) a német nemzetiségi oktatás 2005. szept. 1-jétől felmenő rendszerben történő bevezetése;
- 2) a pszichés fejlődési zavar miatt tanulásban tartósan akadályozott gyermekek integrál nevelése-oktatása;
- 3) az Európai Unióról szóló ismeretek oktatása.

A fentiekén kívül helytörténeti kutatás, az erdei iskola teljes körű bevezetése a felső tagozaton, az informatikai oktatás megerősítése és egy iskolai ének- vagy zenekar megalakítása szerepel a fontosabb célkitűzések között.

A dokumentumot alapos, körültekintő munkával készítették el.

Tartalma, a pedagógiai gondolatok megfogalmazása magas színvonalú szakmai felkészültségre utal.

Felépítésében a Kt. 48. §-ában olvasható sorrendet követi, kiegészítve a helyi

sajátosságokkal.

Az **intézmény bemutatása** tartalmazza mindazokat az adatokat, amelyek gyors áttekintést nyújtanak az intézményről, illetve egy részletesebb helyzetképet festenek róla. A leírás sokoldalú, valamennyi fontos területet érinti. Rövid összeggel fejeződik be, amit *az elemzésből következő megoldásra váró feladatok felsorolása zár. A feladatok a nevelés, az oktatás, a pedagógusképzés és az iskolavezetés területére terjednek ki.*

Az iskola megfelelő személyi feltételekkel és felszereltséggel végzi oktató-nevelő munkáját a rendelkezésre álló két épületben.

Ezt a fejezetet nagyon hasznos volt elkészíteni, hiszen a program indulásakor bemutatott helyzet mindig megfelelő viszonyítási alap lesz a változások nyomán követéséhez a kitűzött célok megvalósítása során, valamint a program következő felülvizsgálatakor.

A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai című fejezetben & *pedagógiai alapelvek* meghatározása után a *célok és feladatok* megfogalmazása következik. Ez a jelenlegi helyzet, a szülői elvárások, az oktatáspolitikai igények, a társadalom várható fejlődési irányának pontos ismeretében történt.

Mivel a folyamat másik végén a pedagógus áll, a vele szemben támasztott elvárásokat is olvashatjuk a programban. Hasonlóan fontos elem a közvetlen nevelési eljárások számbavétele.

A kitűzött célok megvalósulása esetén a társadalmi változások követésére képes, az alapértékekkel azonosuló, a kihívásokkal számoló és azokra megfelelően reagálni tudó tanulók kerülhetnek ki az iskolából.

Erihez többek között a **személyiség sokoldalú fejlesztésén** keresztül vezet az út.

Az értelem kiművelése, a szükséges képességek kialakítása és fejlesztése mellett nagy hangsúlyt fektet a program az egyénnek a közösségben betöltött szerepére, a tanórai és tanórán kívüli tevékenységekre, a közösségi kapcsolatok kialakítására, azok demokratikus működtetésére.

Ugyancsak az iskola az *egészséges és kulturált életmód* kialakításának egyik színtere. A program a baseball játék segítségével kívánja a testi nevelés számos részterületét (kislabda-dobás, futás, pontosság, kitartás, állóképesség stb.) megvalósítani, a tanulók testi és lelki tulajdonságait fejleszteni.

A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat az életkori sajátosságok figyelembe vételével évfolyamokra lebontva kerültek meghatározásra.

A **közösségfejlesztéssel** kapcsolatos feladatok az egyén és a társadalom harmonikus kapcsolatának megteremtését célozzák iskolás kortól kezdve, figyelembe véve a felnőtt korban elvárható közösségi magatartás formáit is. Folyamatról van tehát szó, amely a kezdeti kommunikáció kialakításától egészen a nemzetközi együttműködésig terjed.

Az *esélyegyenlőség* megteremtése érdekében vált szükségessé, hogy a pedagógiai programok **a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekekkel kapcsolatos pedagógiai tevékenységre, a tehetség és képesség kibontakoztatását szolgáló tevékenységre** is kitérjenek, illetve határozzák meg a **gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat**.

Utóbbihoz *fontos lenne megfogalmazni*, hogy mely kritériumok alapján szorul a gyermekek egy része ilyen jellegű segítségre.

A nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola pedagógiai programja tartalmazza mindazokat a konkrét feladatokat és módszereket, amelyek alkalmazásával a kívánt eredmény elérhető. A pedagógiai tevékenységeket a fejlődés hibás irányai szerint foglalmazták meg.

*Hasonló gondot fordít a program a **tanulási kudarcnak kitett tanulókkal való törődés, a szociális hátrányokból származó különbségek csökkentésére irányuló tevékenységek megfogalmazására, az alkalmazandó módszertani eljárásokra.***

Külön részletezi az alsó és külön a felső tagozaton használandó korrekciós eszközöket, illetve bemutatja a MURDER programot is mint a bonyolultabb stratégiák egyikét.

A tanulók átlagos haladását sok esetben a szociális hátrányok nehezítik. Ezek enyhítésére a segítő tevékenységek egész sora áll rendelkezésre, melyek alkalmazását a rászoruló tanulók tanév eleji és tanév végi feltérképezése előz meg. *A feladatok megfelelő ellátáshoz intézmények, testületek, szervezetek összefogására van szükség, melynek kereteire a program részletesen kitér.*

A program megvalósulásának nyomon követhetőségét szolgálja **az iskolában folyó nevelő-oktató munka ellenőrzési, mérési, értékelési, minőségbiztosítási rendszere**. Ebben foglalmazták meg az ellenőrzés célját, az értékelés területeit, formáit és megvalósításának mikéntjét.

A méréseket megfelelő lebontással táblázat teszi szemléletessé és áttekinthetővé.

A nevelés eredmények, állapotok vizsgálata keretében tanulók és pedagógusok belső és külső értékelésére egyaránt sor kerül.

Kellő részletességgel szabályozza a program az iskolai beszámoltatás formáit és rendjét.

Új elem a *szöveges értékelés*. Kötelezősége mellett a törvény némi önállóságot is engedélyez az intézményeknek. Jelen program tartalmazza a szöveges értékelő lapokat tantárgyakra lebontva, félévre és év végére vonatkozóan.

A **felszerelések és eszközök folyamatos fejlesztése** kötelezően előírt feladat, aminek megvalósítását a fenntartó mindenkori anyagi lehetőségei befolyásolnak. A program 2001-2003. között fontossági sorrendben megvalósított fejlesztéseket sorol fel, majd jelzi a rövid távú fejlesztési elképzeléseket.

A **szülő, a tanuló és a pedagógus együttműködésének** folyamatos fejlesztése az iskolának nemcsak kötelessége, de érdeke is. Ez állandó kapcsolattartást követel meg, melynek formái részben hagyományokra épülnek, szükség esetén azonban bővíteni is kell őket.

A **tanulói jogviszony** létesítésének feltételeit a Kt. jelentősen szabályozza, a helyi szabályozást csupán az egyedi sajátosságok indokolják.

A **tankönyvek és más taneszközök kiválasztásának** elveit szintén a helyi sajátosságok határozzák meg.

Új elem a dokumentumban az **egészségnevelés és környezeti nevelés** programja, amit szintén körültekintő gondossággal készített el a tantestület.

A pontos célmeghatározás mellett figyelembe vették a rendelkezésre álló anyagi erőforrásokat, konkrétan meghatározták az alkalmazandó módszereket, a feladatokat lebontották az egyes tantárgyak szintjére. Itt sem feledkeztek meg az életkori sajátosságokról. A program kiegészítője a tanulók fizikai állapotának méréséhez szolgáló feladatsorok és a hozzájuk tartozó pontértékek.

A **helyi tantervek** című fejezetet a *tantárgyi rendszer* és a *heti óraterv* vezeti be.

Az elmúlt tizenöt év változásai a közoktatásban (NAT, kerettantervek, csökkentett kerettantervek) azt eredményezték, hogy a legtöbb intézményben egyszerre több tantárgyi rendszer van érvényben a bevezetés és a kifutás függvényében.

A nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskolában a fentiekén kívül 2005. szept. 1-jétől a német nemzetiségi oktatás bevezetése is módosítást eredményez. A nemzetiségi nyelv oktatásához előírt heti 5 tanóra biztosítása miatt megszűnik az idegen nyelv oktatása, illetve módosul néhány tantárgy óraszám.

Az óraterv elkészítésekor meghatározó volt, hogy a tanulók heti terhelhetőségét a Kt. szabályozza, a maximális óraszámot semmilyen indokkal sem lehet túllépni.

A nemzetiségi nyelv heti 5 órájából 2-3 a **kötelezően** választható kategóriába került,

ezért az érintett szülőket minden beíratáskor írásban kell értesíteni arról, hogy ezek az órák is kötelezőek.

A felmenő rendszer miatt a programban a német mint idegen nyelv és mint nemzetiségi nyelv egyaránt szerep, e kettősség öt év múlva elvileg megszűnik. Az idegen nyelv oktatását igény esetén szakköri formában kívánja az iskola megvalósítani.

Az iskola tantárgyi rendszere és óraterve összességében a törvényi szabályozásnak megfelel.

Tantárgyi modulként a tánc és dráma, a hon- és népismeret, az etika és az egészségtan épülnek be a megfelelő tantárgyakba.

Az egyes tantárgyak tantervei a központi kerettantervekre épülnek, az óraszámokhoz igazított tananyagcsökkentés végrehajtásával. Felépítésük, szerkezetük azonos, tartalmazzák a célokat és feladatokat, a fejlesztési követelményeket, évfolyamonként a témaköröket és a tevékenységi formákat, a továbbhaladás feltételeit, a tanulók értékelésének módjait, adott esetben a tankönyvek kiválasztásának elveit.

Ellentmondó a számomra, hogy a német és az angol nyelv tanterve 2-8. osztályig szerepel holott az idegen nyelv oktatása csak a 4. évfolyamon kezdődik, így szerepel az óratervben (meg az oktatási törvényben) is.

A **nemzetiségi német nyelv és irodalom** oktatásának bevezetéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételekkel az iskola rendelkezik.

A *lehetséges formák* (nyelvoktató, kétnyelvű, anyanyelvi) közül az iskola a **nyelvoktatást**, tehát a legegyszerűbb formát választotta.

Tantervként a *központi kerettantervet* kívánják alkalmazni, amely évfolyamonként heti 5 órára lebontva tartalmazza a célokat és feladatokat, a fejlesztési követelményeket, az egyes készségek (szóbeli és írásbeli kifejezés, hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztését, a feldolgozandó témaköröket.

A program a tantervet magyar és német nyelven egyaránt tartalmazza.

Élve a törvény által biztosított szabadsággal a **népismeret** oktatását *integrálva* kívánják megoldani. *A tanterv valamennyi témakörnél jelöli, hogy feldolgozására melyik tantárgy keretében kerül sor. Ez a jelölés az érintett tantárgyak tantervében is megtörtént.*

Összességében a népismeret tanítására *heti egy órát* kell fordítani, ami részben tanórán kívüli foglalkozás keretében (néptánc, kirándulás, projektmunka stb.) is történhet.

A nyelvoktató formánál a törvény megengedi, hogy a népismeretet magyarul vagy a nemzetiség nyelvén (vagy mindkét nyelven) tanulják a gyermekek. Ezt nyilván a személyi feltételek és az integrálás lehetőségei határozzák meg. A cél természetesen az, hogy a népismeret oktatása hasonlóan az anyanyelv és irodalomhoz a kisebbség nyelvén történjen.

Összességében megállapítható, hogy a nemesvámosi Petőfi Sándor Általános Iskola pedagógiai programja formájában és tartalmában egyaránt igényes munka, mely a körülmények és a lehetőség alapos ismeretén alapszik, miáltal az iskolában folyó nevelő-oktató munka színvonalának folyamatos emelkedését szolgáló eszközként funkcionálhat.

Ezért a dokumentumot elfogadásra javaslom.

Városlőd, 2005. február 25.

Oszvald József
ped. szakértő